

Зеленко Олена Олександрівна,
к.е.н., доцент кафедри туризму і готельного господарства,
Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЛУГАНЩИНИ В УМОВАХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

У статті висвітлено особливості розвитку туристичної галузі Луганської області в сучасних складних умовах. Доведено, що навіть в наявних обставинах обрана проблема є актуальною і має бути досліджена як з боку науковців, так і з боку практиків туристичного обслуговування. Метою дослідження було встановлено визначення доступних туристично-рекреаційних ресурсів Луганської області, ідентифікація проблем розвитку туризму, а також шляхів їх вирішення в умовах воєнно-політичної нестабільності. Обрані загальнонаукові та специфічні методи дослідження дозволили визначити доступні райони області, що мають на сьогоднішній день потенційно-привабливі туристичні ресурси, які можуть зацікавити мешканців та відвідувачів області. Було виявлено, що на сьогодні серед 18 районів області у розпорядженні туристів перебувають тільки 10. Проведений огляд стану та тенденцій розвитку туризму за останній рік дозволив сформулювати аналіз причин та наслідків головної проблеми розвитку туристичної галузі Луганської області. Згідно представленого аналізу головною проблемою розвитку визначено недовіру з боку потенційних клієнтів та відсутність належних умов щодо розбудови рекреаційної і соціальної інфраструктури для відпочинку урбанізованого населення. До причин виникнення сучасної проблеми розвитку туризму на Луганщині належать: страх потенційних клієнтів з інших областей України відвідати регіон з причини наявного воєнного конфлікту; відсутність фінансування галузі; низький рівень інформованості сільського населення щодо перспектив розвитку сільського зеленого туризму; обмеженість екологічних та зелених екскурсійних і туристичних маршрутів у сільській місцевості; низький рівень інформованості міського населення області та інших регіонів України про можливості відпочинку в регіоні; невідповідність якості туристичної послуги її ціні. Для кожної причини запропоновано заходи щодо її усунення, більшість з яких передбачає вирішення наявних проблем за власної ініціативи та власними силами провайдерів послуг чи інших зацікавлених сторін. Результати дослідження дозволили отримати наукову новизну, яка ґрунтується на первинному застосуванні інструменту стратегічного аналізу для відокремлення причин і наслідків проблеми розвитку регіонального туризму. Практичне значення отриманих результатів визначається релевантністю запропонованих рекомендацій для провайдерів туристичних послуг Луганської області.

Ключові слова: туризм, проблеми розвитку, ресурси, конфлікт, заходи, аналіз причин та наслідків.

ВСТУП

Туристична індустрія сьогодні – це одна з найбільш перспективних галузей економіки, яка може стати стабільним джерелом доходів як для конкретного регіону, так і для національної економіки загалом.

В Україні донедавна було розпочато процес інтеграції туристичної галузі у світову туристичну індустрію, важливість розвитку цієї сфери діяльності усвідомлювали як на національному, так і на регіональному рівні. Перспективність розвитку цього напрямку економіки на рівні кожної області доведено і певний комплекс заходів щодо розвитку туризму запроваджено як на регіональному, так і на місцевому рівні. Виключенням не є і Луганська область.

Постановка проблеми. На Луганщині до початку 2013 року запроваджувалося одразу декілька напрямів щодо розвитку туризму: сільський зелений, промисловий, оздоровчий, пізнавальний, спортивний тощо. Проведена велика робота щодо розвитку транскордонного туризму в рамках євро регіону «Донбас».

Незважаючи на те, що Луганська область належить до групи старопромислових регіонів, вона мала всі шанси, незважаючи на цей факт, перепозиціонувати себе на національному ринку туристичних послуг як туристично-привабливий регіон. Але відомі всім нам події останнього року

внесли свої корективи, і зараз виникає потреба переглянути та підсумувати, які туристично-рекреаційні ресурси наявні і можуть бути у розпорядженні області у найближчий час, якими є перспективи розвитку туризму як складової економіки даного регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд різних наукових джерел та останніх публікацій засвідчив, що проблема розвитку туризму в Луганській області, особливо в умовах наявності на її території воєнно-політичного конфлікту, фактично не висвітлюється. Щодо попереднього аналізу ситуації: стан та перспективи розвитку туризму, а також особливості формування туристичного продукту даного регіону було розглянуто у наших попередніх публікаціях [1, с. 149-156; 2, с. 115-119].

На особливу увагу заслуговують публікації Г. О. Сорокіної [3, 4], де автор представляє обґрунтування стосовно туристичної привабливості Луганської області за рахунок огляду наявних туристично-рекреаційних об'єктів, а також презентує технології використання природних ресурсів регіону для розвитку регіонального туризму.

Також викликає зацікавленість публікація Г. М. Заваріка [5], у якій науковець пропонує деякі шляхи розвитку внутрішнього туризму за рахунок використання природних ресурсів області. Так само варто відзначити статтю О. П. Болдирева. та

К. Р. Габараєвої [6], у якій дослідники пропонують на розсуд читача ряд проблем розвитку туризму в регіоні.

Ґрунтовне дослідження територіальної рекреаційної системи Луганської області представлено у роботі В. В. Залещик [7], яка за допомогою рейтингової оцінки виділяє п'ять основних районів за рівнем перспективності розвитку туризму станом на 2013 р.

Але не можна не відзначити, що всі дослідження та отримані раніше результати втратили свою актуальність і потребують оновлення у зв'язку з подіями (фактично – бойовими діями), які відбуваються на території Луганської області протягом останнього року.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні наявних доступних туристично-рекреаційних ресурсів Луганської області, ідентифікації проблем розвитку туризму в регіоні, а також окресленні шляхів їх вирішення в умовах воєнно-політичної нестабільності регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогодні з 18 районів Луганської області свої туристично-рекреаційні ресурси можуть запропонувати тільки 10 районів, а саме: Біловодський, Білокуракінський, Кременський, Марківський, Міловський, Новоайдарський, Новопсковський, Сватівський, Старобільський та Троїцький райони. Ще два райони: Станично-Луганський та Попасянський хоч і перебувають під контролем Української влади, але безпосередня близькість до «лінії зіткнення» ворогуючих сторін та вже зараз неналежний стан наявної там житлово-комунальної інфраструктури не дають можливість розглядати їх навіть як потенційно привабливі території для розвитку туризму у найближчому майбутньому.

Незважаючи на той факт, що більшість безпечних доступних, підконтрольних Україні північних районів області є, на думку експертів [7], неперспективними, тим не менш варто зазначити, що з точки зору розвитку окремих видів туризму, зокрема сільського зеленого туризму, завжди найбільш перспективними вважалися саме північні території. Тому виникає потреба зробити більш детальний огляд тих туристично-рекреаційних ресурсів, які залишилися у розпорядженні області на сьогоднішній день і є потенційно привабливими для відвідування.

Без сумніву, для туристів унікальними об'єктами Біловодського району є Деркульський кінний завод, який є найпершим кінним заводом на території України, а також Новоолександрівський і Лимарівський кінні заводи – пам'ятники архітектури 18-19 сторіччя.

Крім того у Біловодському районі постійно діє 2 сільські садиби, відвідувачам яких господарі пропонують широку дозвілєву програму.

У цьому районі зосереджено багато потенційно привабливих для туристів визначних місць. Особливого значення для туризму у даному регіоні набуває зараз релігійний (паломницький) туризм. Собори, культові споруди та духовні центри – це туристичні об'єкти, які користуються все зростаючим

попитом. Серед них на особливу увагу заслуговує Покровська церква в с. Городище (архітектурна пам'ятка національного значення) та єдина дерев'яна церква на сході України в селі Бараниківка. Також визначна архітектурна пам'ятка – Свято-Троїцький храм у м. Біловодськ, який був споруджений у візантійському стилі у першій половині XIX сторіччя за проектом видатного архітектора В. І. Буніна.

Білокуракінський район привабливий для туристів перш за все заказниками. На його території розташований ентомологічний заказник «Роздолянські ставки», організований з метою охорони місць перебування комах-запилювачів сільськогосподарських культур, в тому числі диких бджіл. Ще однією визначною пам'яткою цього району є загальнозоологічний заказник «Лісова перлина» та ландшафтний заказник «Самсонівська заводь».

Найяскравішою пам'яткою Кременського району є безумовно Кременський ліс. Кременські ліси є унікальними не тільки в природному відношенні, але й в археологічному плані місцями. Як встановили археологи, людське життя у цій місцевості не припинялося протягом останніх 9 тисячоліть, на території лісництва розвідано понад 30 древніх поселень. У різні сезони року Кременський ліс є дуже привабливим для туристів. Тут можна організувати одно-дводенні тури для бажаючих збирати різні ягоди, гриби, лікарські рослини. У зимовий період для туристів з активним способом життя можна організувати катання на санях та лижні прогулянки (необхідний для катання сніговий покрив тримається у нашій місцевості від 1,5 до 3-х місяців). Для шанувальників їзди верхи є всі можливості для організації кінних прогулянок лісом. На озерах Кременщини наявні станції з прокату човнів та водних велосипедів. У цьому районі також поширений велоспорт. В цих місцях зосереджено бази відпочинку, дитячі табори, санаторно-курортні заклади, найбільш відомий з яких – санаторій «Озерний».

Від Кременського переходимо до Міловського району. Тут у 12 кілометрах від с. Мілового розташований заповідник «Стрілецький степ» Луганського державного природного заповідника, де є понад 400 видів рослинності, налічується близько 200 видів птахів і звірів.

Також на території Міловського району в с. Стрілецька знаходиться ботанічний заказник «Крейдяні відкладення». Заказник організований з метою збереження крейдяної флори, охорони рідкісних рослин, занесених до Червоної Книги України.

Ще однією визначною пам'яткою є орнітологічний заказник місцевого значення «Зоріновський». Цей лиман є верховим озером, розташованим на вододілі річки Комишної і річки Крейдяної.

На території Новоайдарського району розташована пам'ятка природи державного значення «Айдарська тераса» – це лісовий масив, розташований на лівому березі Сіверського Дінця. Видатним природним об'єктом цієї території також є скелі «Баранячі лоби» біля річки Айдар, це дуже мальовниче природне утворення на розламі крейдяних гір Донецького кряжу.

Серед рукотворних пам'яток заслуговує на увагу унікальний Бурштиновий храм на честь великомученика Пантелеймона Цілителя у селі Дмитрівка Новоайдарського району, для оздоблення інтер'єру та виготовлення ікон якого було використано понад 500 кілограмів бурштину

Новопсковський район славиться своєю чудовою природою. Дивним куточком чистої й природної краси є заповідне урочище «Луг» – що розташоване на правому березі річки Айдар. Завдяки різноманітності рослинного світу, зібраного на невеликій ділянці землі, урочище «Луг» чарівне у всі пори року. У заповіднику є артезіанська свердловина глибиною 353 м з мінеральною водою, що має бальнеологічне значення. За хімічним складом вода аналогічна відомій «Миргородській».

Популярним місцем серед туристів є озеро Царівська балка Троїцького району. Приватний ставок у Царівці – це упорядкована берегова лінія, зручні містки для лову, затишні альтанки і, головне, безліч риби. Приватна садиба в Царівці – справжній «Ноїв ковчег».

Отже, навіть зараз у умовах обмеженості

область все ще має у своєму розпорядженні цікаві природні та рукотворні туристично-рекреаційні об'єкти, наявність яких сприятиме розвитку таких видів туризму як паломницький, історико-культурний, пізнавальний, сільський зелений туризм.

Варто зазначити, що на Луганщині початок розвитку сільського зеленого туризму було закладено ще у 2007 році, коли засновано Луганське обласне відділення Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Вже через два роки відділення спільки налічувала біля 10 садиб, кількість яких з кожним роком зростала. Але у минулому році з огляду на всім нам відомі обставини більшість з них призупинили свою діяльність.

На сьогодні головною проблемою, що гальмує розвиток туризму в регіоні і зокрема сільського туризму, є недовіра з боку потенційних клієнтів та відсутність належних умов щодо розбудови рекреаційної і соціальної інфраструктури для відпочинку урбанізованого населення. Аналіз причин та наслідків головної проблеми розвитку туризму на Луганщині представлено на рис. 1.

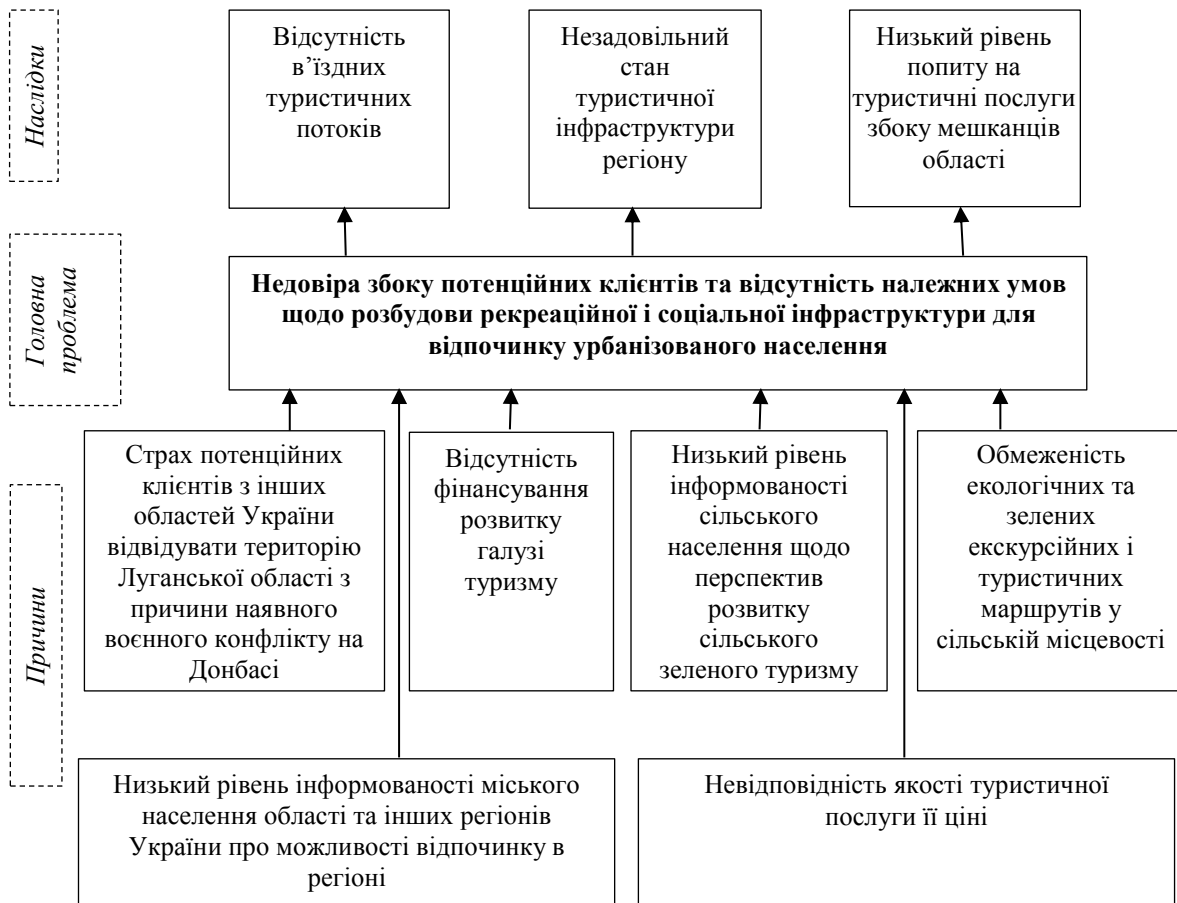

Рис. 1. Аналіз причин та наслідків головної проблеми розвитку туризму в Луганській області

Розглянемо детальніше кожен причину та певні заходи щодо її усунення, такий підхід дозволить нейтралізувати головну проблему розвитку та надасть «поштовх» до відродження та подальшого розвитку туристичної галузі регіону. Отже:

- страх потенційних клієнтів з інших областей

України відвідувати територію Луганської області з причини наявного воєнного конфлікту на Донбасі. Усунення цієї причини можливе за умови популяризації всіх можливих різновидів туризму серед населення Луганської області. Тільки коли ми самі продемонструємо, що в нас безпечно жити та

відпочивати, тільки тоді до наших туристичних принад потягнуться відвідувачі з інших областей України;

- відсутність фінансування розвитку галузі туризму: на жаль ця проблема постає перед представниками туристичного бізнесу та перед власниками потенційно-привабливих туристичних об'єктів як одна з найвагоміших перепон у подальшому розвитку, але мабуть пора вже визнати, що допомоги від держави у найближчий час чекати не варто, потрібно розраховувати тільки на свої сили, об'єднуючись у неурядові організації та активно приймати участь у міжнародних грантових схемах розвитку депресивних територій, сфери обслуговування та туристичної сфери зокрема;

- низький рівень інформованості сільського населення щодо перспектив розвитку сільського зеленого туризму: це ще одна проблема, яка має місце і характерна саме для Сходу України (з огляду на порівняно мізерну кількість сільських садиб). Дійсно більшість власників облаштованих сільських помешкань навіть не підозрюють, що вони можуть заробляти не тільки на вирощуванні сільськогосподарських культур або домашніх тварин, але й на тимчасовому перебуванні у їх оселі міських відвідувачів, для яких саме сільське життя може бути у дивину. Усуненню цієї причини сприятиме «реанімація» роботи Луганського обласного відділення Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Активна діяльність Луганського осередку спілки була фактично припинена протягом 2014 року. Це опосередковано засвідчує відсутність активного сайту, який до минулого року активно поповнювався новинами та містив вичерпну інформацію про всі сільські садиби області. Фактично активізація роботи Луганського відділення дозволить у подальшому усунути ще одну причину, а саме – ліквідує обмеженість мережі районних осередків Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні;

- низький рівень інформованості міського населення про можливості відпочинку в області, що підтверджується відсутністю хоч якої-небудь інформації про наявні сільські садиби, бази відпочинку, санаторії, і т.п., жоден український туристичний портал не містив інформації про такі туристичні об'єкти. Виключенням є садиба «В гостях у Лелеки» (розташована у Лимані) та санаторій «Озерний» Кременського району, інформацію та контактні дані яких можна знайти на деяких туристичних сайтах. Отже, про руйнування інформаційного вакууму навколо себе мають подбати самі власники об'єктів туристичного обслуговування. Ніхто, крім них, не знає краще всі переваги та недоліки і ніхто, крім них, не зможе представити своє творіння у найкращому, найбільш привабливому світлі. Але варто пам'ятати, що на «війні всі засоби гарні». Не варто,

користуючись провідними інформаційними інструментами, гребувати давно відомим методом особистого продажу, безпосередньо контактуючи з потенційними групами споживачів вашого туристичного продукту;

- обмеженість екологічних та зелених екскурсійних і туристичних маршрутів у сільській місцевості: ця проблема вирішується тільки шляхом особистого контакту та обговорення індивідуальних маршрутів для кожної потенційної групи споживачів. Тільки у Северодонецьку (який сьогодні виконує роль обласного центру) та Лисичанську, переглядаючи сайти культурного дозвілля дітей та молоді, ми нарахували десь півтора десятка екологічних, історичних гуртків різної спрямованості, також є «Центр туризму, краєзнавства та екскурсій для молоді що навчається». Тісна співпраця провайдерів туристичних послуг з такими організаціями, а також з туристичними агенціями регіону разом з компаніями, що займаються анімаційною діяльністю, дозволить розробити власний унікальний туристичний продукт, який привабить не тільки мешканців області, але й сусідніх регіонів;

- остання але від того не менш вагома причина гальмування розвитку туризму в Луганській області – це невідповідність якості послуги її ціні. Варто усвідомити, що не можуть за гірших умов проживання та обслуговування послуги наших туристичних провайдерів коштувати так само, як і послуги садиб у західних регіонах, де рівень комфорту та якості обслуговування відповідають міжнародним стандартам, а транспортна і соціальна інфраструктура відповідають вибагливим вимогам закордонних відвідувачів.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблема розвитку туризму Луганщини не є першочерговою. На жаль, зараз область потерпає від наявного воєнного конфлікту, від соціально-гуманітарних проблем мешканців та переселенців з зони АТО. Тому прислів'я «спасіння потопаючих – справа рук самих потопаючих» якнайкраще пасує ситуації, яка склалася навколо туристичної галузі регіону. Тільки спільними зусиллями провайдерів туристичних послуг та всіх зацікавлених сторін в найближчі роки буде можливим налагодження внутрішнього туризму, а висвітлення позитивного досвіду та нових туристичних маршрутів сприятиме формування позитивного іміджу області як безпечної для подорожей території.

У подальших дослідженнях детальну увагу буде приділено перспективним напрямкам розвитку внутрішнього туризму у сучасних умовах життєдіяльності регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зеленко О. О. Стан та перспективи розвитку туризму в Луганській області / О. О. Зеленко // Часопис економічних реформ – 2013 – № 4 (№ 12) – С. 148-156.
2. Зеленко О. О. Особливості формування туристичного продукту Луганської області / О. О. Зеленко // Часопис економічних реформ – 2014 – № 3 (№ 15) – С. 114-120.

3. Сорокіна Г. О. Луганська область як туристично привабливий регіон / Г. О. Сорокіна // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка – 2012 – № 22 (257) – С. 177-187.
4. Сорокіна Г. О. Технології використання природних об'єктів Луганської області для розвитку регіонального туризму / Г. О. Сорокіна // Наукова скарбниця освіти Донеччини – 2012 – № 3 – С. 26-29.
5. Заваріка Г. М. Розвиток рекреаційних можливостей Луганської області. / Г. М. Заваріка // Географія та туризм: наук. зб. – 2012 – випуск 22 – С. 167-173.
6. Болдирев О. П. Проблеми розвитку туризму в Луганській області / О. П. Болдирев., К. Р. Габараєва // Вісник СНУ ім. В. Даля. – 2012 – № 8 (179) – С. 17-20.
7. Залещик В. В. Територіальна рекреаційна система Луганської області: сучасний стан і перспективи розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук за спец. 11.00.02 – економічна та соціальна географія / В. В. Залещик – Київ: Київський Національний університет імені Тараса Шевченка, 2013 – 20 с.
8. Співка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні: офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua/>.

Зеленко Елена Александровна

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА ЛУГАНЩИНЫ В УСЛОВИЯХ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ НЕСТАБИЛЬНОСТИ

В статье освещены особенности развития туристической отрасли Луганской области в современных сложных условиях. Доказано, что даже в существующих обстоятельствах выбранная проблема является актуальной и должна быть исследована как со стороны ученых, так и со стороны практиков туристического обслуживания. Соответственно, целью исследования было установлено определение доступных туристско-рекреационных ресурсов Луганской области, идентификация проблем развития туризма, а также путей их решения в условиях военно-политической нестабильности. Избранные общенаучные и специфические методы исследования позволили определить доступные районы области, имеющие на сегодняшний день потенциально привлекательные туристические ресурсы, которые могут заинтересовать жителей и посетителей области. Было обнаружено, что на сегодняшний день среди 18 районов области в распоряжении туристов находятся только 10. Проведенный обзор состояния и тенденций развития туризма за последний год позволил сформировать анализ причин и следствий главной проблемы развития туристической отрасли Луганской области. Согласно представленного анализа главной проблемой развития определено недоверие со стороны потенциальных клиентов и отсутствие надлежащих условий для развития рекреационной и социальной инфраструктуры для отдыха урбанизированного населения. К причинам возникновения современной проблемы развития туризма на Луганщине относятся: страх потенциальных клиентов из других областей Украины посещать регион по причине имеющегося военного конфликта; отсутствие финансирования отрасли; низкий уровень информированности сельского населения о перспективах развития сельского зеленого туризма; ограниченность экологических и зеленых экскурсионных и туристических маршрутов в сельской местности; низкий уровень информированности городского населения области и других регионов Украины о возможностях отдыха в регионе; несоответствие качества туристической услуги ее цене. Для каждой причины предложены меры по ее устранению, большинство из которых предусматривает решение имеющихся проблем по собственной инициативе и собственными силами провайдеров услуг или других заинтересованных сторон. Полученные результаты исследования позволили получить научную новизну, которая основывается на первичном применении инструмента стратегического анализа для отделения причин и следствий проблемы развития регионального туризма. Практическое значение полученных результатов определяется релевантностью предложенных рекомендаций для провайдеров туристических услуг Луганской области.

Ключевые слова: туризм, проблемы развития, ресурсы, конфликт, меры, анализ причин и следствий.

Zelenko O.

TOURISM DEVELOPMENT PROSPECTS IN LUHANSK REGION UNDER THE CONDITIONS OF WAR AND POLITICAL INSTABILITY

The article highlights the features of tourism development in Luhansk region in today's challenging environment. It has been proved that even under this circumstances the selected subject is relevant and should be investigated by academics and practitioners of tourist services. Accordingly, the aim of the study was to determine the set of available tourist and recreational resources in Luhansk region, to identify tourism development problems and ways to address them in the conditions of war and political instability. Selected general scientific and specific methods make it possible to determine the available parts of the region with potentially attractive tourist resources that may be of interest for visitors and residents of the area. It has been found out that at present only 10 districts of the region are at tourists' disposal out of 18. The review of the status and the trends of tourism over the last year allowed forming cause-effect analysis of the main problems for tourism development in Luhansk region. According to the presented analysis the main problems are distrust of potential customers and the lack of appropriate conditions for development of recreational and social infrastructure for the rest of urban population. The causes of current problems of tourism development in the Luhansk region include: fear of potential clients from other regions of Ukraine to visit the region because of the existing war conflict; lack of funding for tourism sector; low awareness of the rural population concerning the prospects of rural green tourism; limited environmental and green excursion and tourist routes in rural areas; low awareness of the urban population of this and other Ukrainian regions about recreation opportunities in the region; discrepancy between quality of tourist services and

their prices. The measures to eliminate each cause have been suggested, most of which involve service providers and other stakeholders to solve these problems on their own. The results of research have provided scientific novelty, based on the primary use of strategic analysis tools to separate causes and effects of the main problem in regional tourism development. The practical significance of the results is determined by relevance of proposed recommendations to providers of tourist services in Luhansk region.

Key words: *tourism, development problem, resources, conflict, measures, cause-effects analysis.*

Одержано 08.04.2015 р.

UDC 339.9: 338.49: 330.341.1

Havrylko Petro,
*Candidate of economic sciences, Prof., Director,
Uzhgorod Trade and Economic Institute KNTEU*
Kolodiychuk Anatoliy,
*Candidate of economic sciences, Associate Researcher,
SI «M.I. Dolishniy Institute for Regional Studies of NAS of Ukraine»*

FORMATION OF INNOVATION INFRASTRUCTURE IN THE CROSS-BORDER SPACE AS AN INSTRUMENT FOR IMPROVING THE MECHANISMS OF SUBJECTS' INTERACTION WITHIN ITS BORDERS

This article provides a comprehensive study of the current state of cross-border innovation infrastructure in Ukraine, existing cluster initiatives have been generalized and systematized. It has been determined that on the current stage of development of Ukraine formation of cross-border innovation infrastructure is in its infancy. The purpose of the article is the study of the current state of cross-border innovation infrastructure in Ukraine and systematization of promising cross-border cluster initiatives. The processes of formation of cross-border clusters, technical parks, industrial parks in different regions of Ukraine have been characterized, problems of their development have been found. Poland offers the most costly cross-border financial innovative structures, the Belarusian-Russian partners offer quite diversified infrastructure projects, Romania, Moldova and Slovakia, with non-existent projects are outsiders. In addition, analysis of the innovative cross-border infrastructure showed that sectorized dimension of its development refers to the following areas: tourism, logistics, construction and forestry, transport, energy, pharmaceutical industry, finance, and most often found tourism (prevalent in the West and North of Ukraine) and logistics (predominant in the South and East of the country). It has been proved that the formation of innovative infrastructure in the cross-border space is an effective instrument for improving the mechanisms of interaction inside it. Prospects for further research in a given direction lie in monitoring the dynamics of the state of cross-border innovation infrastructure in the future, and also in finding of effective mechanisms for establishing close cooperation between local authorities in cross-border space with cross-border innovative structures of various types.

Keywords: *cluster, technological park, cross-border innovation infrastructure, industrial park, cross-border space, cross-border region, tourism cluster, subjects of interaction, logistical cluster.*

INTRODUCTION

Problem. Innovative development, the latest technological advances, the introduction of new management techniques in business together with the implementation of the cross-border cooperation potential form a powerful incentive for increased integration and modernization of the entire economic complex of Ukraine. In this context it is necessary to focus on the problems of forming cross-border innovation infrastructure that needs a strong push in its development, because without it one can not talk about full competitiveness of the national economy.

Analysis of recent research and publications. The issues of development of innovative infrastructure of cross-border cooperation, establishment of cooperation in such cross-border area have been considered by Ukrainian and

foreign scientists P. Byelyen'kyy, A. Veber, Yu. Viznyak, O. Honta, Fr. Hur, V. Zahors'kyy, M. Lendyel, N. Lutsyshyn, Yu. Makohon, N. Mikula, R. Oleynyk, O. Pasternak, Z. Petrenko, A. Rozenblyum, A. Khirshmen, H. Chernichenko, V. Chuzhykov, I. Shkola and others. Much less attention compared to these issues has been devoted to the problems of cross-border establishment of innovation infrastructure in Ukraine. For example, V.V. Hoblyk has studied the possibility of forming cross-border science parks in western Ukraine, including «Rzeszów-Lviv», «Chernivtsi-Suceav-Botosani», «Lutsk-Lublin», Ukrainian-Slovak-Hungarian-Romanian cross-border logistics cluster [1, p. 230-231]. Kirova L.L. has researched the possibility of forming a number of agricultural clusters, Mikula N.A. and Skotnyy P.V. - clustering directions of Ukrainian-Polish border [3, p. 148-149]. However, a comprehensive study of the current state